

บทบรรณาธิการ

โครงการปริญญาเอกสาขาพัฒนบริหารศาสตร์

ในภาคการศึกษาที่สองของ พ.ศ. 2526 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ จะเปิดรับนักศึกษาเพื่อเข้าศึกษาในโครงการปริญญาเอกสาขาพัฒนบริหารศาสตร์ (Ph. D. in development administration) ซึ่งเป็นปริญญาเอกสาขาที่สองที่จะเปิดสอนในสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์¹ เนื่องจากว่าการสอนในระดับปริญญาเอกเป็นโครงการใหม่อีกแห่ง “พัฒนบริหารศาสตร์” หรือ “การบริหารการพัฒนา” เป็นสาขาวิชาที่ไม่เคยมีการสอนในประเทศไทยมาก่อน บทความนี้ จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายถึงความหมายและสาระสำคัญของ “พัฒนบริหารศาสตร์” ประวัติและความเป็นมาของการเปิดสอนสาขา วิชานี้ ปรัชญาและน้อหของหลักสูตร ตลอดจนประโยชน์ของปริญญาเอกสาขาพัฒนบริหารศาสตร์ที่มีต่อการพัฒนาประเทศไทย

ประวัติความเป็นมาของปริญญาเอกสาขาพัฒนบริหารศาสตร์

ย้อนหลังไปเมื่อ พ.ศ. 2514 ศาสตราจารย์ ดร. ออมร รักษ์สัตย์ รัชชานนน์ กำรงทำแน่งคณบดีคณะรัฐประศาสนศาสตร์ มีความคิดที่จะเปิดสอนปริญญาเอกสาขา รัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อผลิตอาจารย์ที่สอนรัฐประศาสนศาสตร์ในมหาวิทยาลัย และ วิทยาลัยครุที่มีอยู่ทั่วประเทศไทย ตลอดจนข้าราชการในกระทรวงทบวงกรมต่างๆ ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานวิชาการการบริหารรัฐกิจ อย่างไรก็ได้ ในขณะนั้นสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์เห็นว่า ยังไม่พร้อมที่จะสอนในระดับปริญญาเอกได้ เนื่องจากคณะกรรมการส่วน

1 กำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาอนุมัติหลักสูตรของมหาวิทยาลัย

หนึ่งยังศึกษาอยู่ต่างประเทศ น่าจะรอไปอีกระยะหนึ่ง เพื่อสะสมประสบการณ์การสอน ในระดับปริญญาโท และการเพิ่มองค์ความรู้ของสาขาวิชานี้ในประเทศไทย ตลอดจนการ ขออาจารย์ประจำที่ศึกษาอยู่ต่างประเทศให้อยู่ในสภาพที่พร้อมกว่าที่เป็นอยู่

เพื่อกระเทียบให้บรรลุความพร้อมที่จะเปิดสอนปริญญาเอก คณะรัฐประ-
ศาสตร์คงได้กำหนดนโยบายซึ่งพอสรุปได้ดังนี้คือ : ประการแรก คณะกรรมการรับอาจารย์
ใหม่ที่สำเร็จปริญญาเอกเท่านั้น ประการที่สอง คุณสมบัติของอาจารย์ใหม่จะรับผู้ที่สำเร็จ
สาขามีความสัมพันธ์โดยตรงกับรัฐประศาสนศาสตร์ อาทิเช่น : สังคมวิทยา จิตวิทยา
ทางสังคม มนุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ การวางแผน การพัฒนา พัฒนาชุมชน
พฤษกรรมศาสตร์ อาชญาวิทยา ทั้งนี้เพื่อให้การสอนรัฐประศาสนศาสตร์มีขอบข่ายกว้าง
ขวาง ประการที่สาม ผู้ที่ดำรงตำแหน่งอาจารย์อยู่แล้ว ทางคณะจะพยายามส่งเสริมให้
ไปศึกษาปริญญาเอกทางรัฐประศาสนศาสตร์ หรือทางรัฐศาสตร์โดยมีการเรียนรัฐ-
ประศาสนศาสตร์เป็นสาขาวิชาหนึ่ง เพื่อรับผิดชอบวิชาหลักของคณะ และประสานกับ
อาจารย์ที่มีภูมิหลังทางสังคมศาสตร์อื่น ๆ ให้บรรลุเป้าหมายการสอนรัฐประศาสนศาสตร์ที่
มีลักษณะเป็นสหวิทยาการและอาศัยความรู้จากทุกสาขาวิชา ประการที่สี่ ในกรณีที่ผู้สมัคร
มีคุณวุฒิต่ำกว่าปริญญาเอก ก็ต้องเป็นผู้ที่ทางคณะเห็นว่ามีศักยภาพพอที่จะศึกษาปริญญา
เอกได้ หรือไม่ก็ควรจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในระบบราชการและมีความรู้ดี เพราะการ
สอนรัฐประศาสนศาสตร์ต้องอาศัยอาจารย์ชำนาญหนึ่งที่มีความรู้และมีประสบการณ์
เช่นเป็นนักบริหารระดับกลางหรือสูงมาแล้ว เพื่อให้เป็นหลักในการอุดช่องว่างระหว่าง
ทฤษฎีและปฏิบัติซึ่งเป็นปัญหาที่มีอยู่ของการสอนรัฐประศาสนศาสตร์ทั่วโลกจะเห็น
ได้ว่าบังมหาวิทยาลัยในต่างประเทศจะรับข้าราชการที่มีประสบการณ์ให้มาทำการสอน
และดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์สอนในระดับปริญญาเอก เพื่อช่วยนักศึกษาให้เข้าใจการ
นำทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ หรือการสร้างทฤษฎีทั้งอยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติ (action
theory) ซึ่งเป็นลักษณะโดยเฉพาะของรัฐประศาสนศาสตร์ที่แตกต่างกับสังคมศาสตร์อื่น ๆ
นอกจากนี้การรับอาจารย์ต้องกล่าวข้างต้น คณะรัฐประศาสนศาสตร์ยังได้ส่งเสริมให้

อาจารย์ในคณะแสวงหาความรู้และประสบการณ์ ตามความต้องของอาจารย์แต่ละคนภาย ให้บรรยายการสอนการเป็นประชาธิปไตยอย่างสูง กล่าวก็อ ว่า “อาจารย์จำนวนหนึ่งสนใจ การทำวิจัยเพื่อเพิ่มองค์ความรู้ (accumulation of knowledge) หรือการวิจัยแบบ action research หรืออาจเป็น policy research อาจารย์อีกจำนวนหนึ่งอาจสนใจ ประเภทเป็นที่ปรึกษา ทั้งในระดับชาติ กระทรวง ทบวง กรม และรัฐวิสาหกิจ จะเห็น ได้ว่า อาจารย์ในคณะรัฐประศาสนศาสตร์เป็นที่ปรึกษาอยู่ในทุกระดับของระบบราชการ ตั้งแต่ชั้นต้น การเป็นที่ปรึกษาช่วยให้อาชารย์เหล่านี้มีโอกาสได้สัมผัสถกับบัญชาติ ของระบบราชการและของรัฐวิสาหกิจ เมื่อนำไปเกิดแห่งความรู้ที่ประมานก่อไม่ได้ เพราะ การแสวงหาความรู้ในประเทศไทยที่ยากจนอย่างประเทศไทย ไม่สามารถจะแสวงหาจากการ วิจัยแต่ประการเดียว เพราะการขาดเงินอุดหนุนการวิจัย หรือแม่น้อยครั้งจะมีเงินวิจัย แต่ เป็นการวิจัยที่ไม่สอดคล้องกับการพัฒนาวิชาที่สอน การเป็นที่ปรึกษาจึงเป็นกิจกรรมที่มี ประโยชน์ที่จากการเรียนการสอนรัฐประศาสนศาสตร์ นอกจากนี้อาจารย์ไม่น้อยที่สนใจ ทางด้านฝึกอบรม ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญของอาจารย์ที่สอนรัฐประศาสนศาสตร์ในทุก ประเทศ การพัฒนาข้าราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจเป็นส่วนที่ก่อเนื่องกับการศึกษา ในมหาวิทยาลัย เป็นกิจกรรมที่จะต้องกระทำติดต่อ กับสถาบันฯ ไปตลอดชีวิตของการเป็นข้าราชการ การเพื่อเรียนรู้วิชาการใหม่ๆ ให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายอย่าง มีประสิทธิภาพได้ การรับผิดชอบงานฝึกอบรมช่วยให้อาชารย์ในคณะมีโอกาสได้ข้อมูล เกี่ยวกับบัญชาติของระบบราชการไทย นอกจากนี้ การบริการชุมชนอีก ๑ เช่น การเป็น คณะกรรมการท่าทางฯ ที่เป็นโอกาสอันดีให้อาชารย์ได้ทราบบัญชาติทางราชการ

หลังจากที่ได้รับความรู้จากการสอน การวิจัย การเป็นที่ปรึกษา การฝึก อบรม และการเป็นคณะกรรมการท่าทางฯ มาเป็นเวลาหลายปี อาจารย์ได้รับ อาจารย์ใน คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มีความรู้และประสบการณ์เพียงพอที่จะเปิดสอนวิชาการบริหาร ในระดับปริญญาเอกได้ คั้นนี้ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ศาสตราจารย์ ดร. ทินพันธุ์ นาคะตะ ซึ่งเป็นคณะกรรมการรัฐประศาสนศาสตร์ในขณะนั้น ได้เสนอขอเปิดสอนปริญญาเอก สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ขึ้นอีกรังหนึ่ง และได้รับความเห็นชอบจากผู้อำนวยการของ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ชั้นผู้ศึกษาขาวรย์ ดร.ไพบูล เอื้อทวีกุล เป็น
อธิการบดี และมี ศาสตราขาวรย์ ดร.บุญเสริม วีสกุล และผู้ช่วยศาสตราขาวรย์ ดร.แสง
สงวนเรือง เป็นรองอธิการบดีฝ่ายบริหารและฝ่ายวิชาการตามลำดับ และเพื่อให้การ
เปิดสอนปริญญาเอกได้เป็นไปตามเจตนาของ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ได้
แท้ทั้งกรรมการชุดหนึ่งโดยมีผู้ช่วยศาสตราขาวรย์ ดร.แสง สงวนเรือง รองอธิการบดีฝ่าย
วิชาการ เป็นประธานกรรมการร่างหลักสูตรปริญญาเอกสาขาวรัญประเทศศาสนศาสตร์
อย่างไรก็ได้ กรรมการร่างหลักสูตรชุดนี้เห็นว่า สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ควรจะ^{จะ}
เปิดสอนปริญญาเอกที่รวมເѧຄັນທີ່ສິນໃຈจะเปิดสอน ซึ่งในທີ່ສຸດມີການເຫັນວ່າ ກວະ
ເປົ້າສົນປະລິບຸດແລກທາງການບໍລິຫານ (Ph. D. in administration) ในແນວຂອງ “generic
approach” ກຳລັງກີ່ວິຊາທຸກຄົນຂອງໂຄຮງກາຣໄຣຍູ່ມູນ້າ ເຢືນວິຊາການບໍລິຫານ
ຮ່ວມກັນ ພັດຈານນັ້ນກີ່ໃຫ້ກີ່ກົດເລືອກເຢືນສາຂາວິຊາເອັກ ທີ່ແປ່ງໄດ້ເປັນ 3 ສາຂາວິຊາ
ກີ່ວິຊາ : ສາຂາວັນລຸປະການຄະນະ ສາຂາພຸດີກຽມມອງກົກກົດ ແລະ ສາຂາກາງວິຊາການດຳເນີນງານ
ເມື່ອວ່າງໜັກສູງໄດ້ຖຸກນຳກັບມາຂອງກວະກັນ ຂາຍຄະນາຈາກຍົດຍື່ອກະແນວຮັບຮັບປະການ
ການຫັດການບໍລິຫານແບ່ນມືສ່ວນຮ່ວມແລກຍອມຮັບຮູ້ໃນວິຊາໃໝ່ພອງແຕ່ລະດັບສິນວິຊາ
ທີ່ປະການຂອງຄະນະຮັບຮັບປະການຄະນະ ໄດ້ມີການພິຈາລານແລກອົບປາຍກັນອ່າງກວ້າງຂວາງຄື
ຂຶ້ນດີແລກຂຶ້ນສີຂອງໜັກສູງ ທີ່ພອດສູງໄດ້ວ່າ ຄະນະຮັບຮັບປະການຄະນະ ໄມ່ເຫັນດ້ວຍ
ກັນການສອນຮັບຮັບປະການຄະນະໃນແນວຂອງ “generic approach” ທີ່ແປ່ງແນວການສອນທີ່
ປະສົບນີ້ມີຫາມາກມາຍໃນສຫຮູ້ ແລະ ເປັນແນວການສອນທີ່ໄມ່ໄຫ້ກວານສຳຄັນຂອງກຳວ່າ
“publicness” ທີ່ແປ່ງສ່ວນທີ່ມີການສໍາຄັນຍ່າງຍິ່ງຂອງການເຢືນການສອນຮັບຮັບປະການຄະນະ
ອີກປະການທີ່ ຄະນະຮັບຮັບປະການຄະນະເຫັນວ່າ ປະເທດໄທເປັນປະເທດທີ່ກຳລັງພັນນາ
ສິ່ງແວດລັມຂອງຮະບນບາງການເປັນເຮືອງເຖິງກັບການພັນນາ ທາງຄະນະຈຶ່ງກວະສົນໄຊເຮືອງ
ຂອງ “ການບໍລິຫານການພັນນາ” ທີ່ກີ່ກົດ ການບໍລິຫານຮັບຮັບປະການຄະນະທີ່ກຳລັງພັນນານີ້ເອງ
ທີ່ນໍາໃຈມີປະໂຫຍດນີ້ກັບປະເທດໄທຢາກກວ່າ ດັ່ງນັ້ນຮອງຄະນາຈາກຍົດຍື່ອກະແນວຮັບຮັບປະການ
ຄະນະ ໄດ້ມີການປະໂຫຍດນີ້ກັບປະເທດໄທຢາກກວ່າ ດັ່ງນັ້ນຮອງຄະນາຈາກຍົດຍື່ອກະແນວຮັບຮັບປະການ
ຄະນະ ໄດ້ມີການປະໂຫຍດນີ້ກັບປະເທດໄທຢາກກວ່າ ດັ່ງນັ້ນຮອງຄະນາຈາກຍົດຍື່ອກະແນວຮັບຮັບປະການ

รัฐประศาสนศาสตร์ ได้แต่งตั้งกรรมการร่างหลักสูตรชั้นใหม่อีกครึ่กหนึ่ง โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. ไฟบูลย์ ช่างเรียน เป็นประธานกรรมการ เพื่อร่างหลักสูตรในแนวของพัฒนบริหารศาสตร์ เมื่อร่างหลักสูตรเสร็จเรียบร้อยแล้ว ได้ถูกนำไปเสนออยังคณะกรรมการปริญญาเอกระดับสถาบันฯ อีกครึ่กหนึ่ง ซึ่งมี รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยา สุวรรณะชัย อธิการบดีเป็นประธาน คณะกรรมการในระดับสถาบันบังคับพัฒนบริหารศาสตร์ให้ร่วมกับพิจารณาแก้ไขกับผู้แทนของคณะรัฐประศาสนศาสตร์ จนเห็นว่าได้ครอบคลุมเนื้อหาสาระและมาตรฐานของปริญญาเอกสาขาพัฒนบริหารศาสตร์ จึงได้เสนอร่างหลักสูตรเข้าที่ประชุมคณะกรรมการและผู้อำนวยการสำนัก (ท.ก.อ.) และสภาสถาบันฯ เพื่อข้อความเห็นชอบในที่สุด รวมทั้งสิ้นเป็นเวลา 2 ปี นับตั้งแต่ได้มีการร่างหลักสูตรพัฒนบริหารศาสตร์ชั้นใหม่จานผ่านการพิจารณาของสภาสถาบันฯ และรวมเป็นเวลาทั้งสิ้น 12 ปี สำหรับการเตรียมการเบิกสอนในระดับปริญญาเอก หลักสูตรนี้ได้สำเร็จเรียบร้อยในสมัยที่รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยา สุวรรณะชัย เป็นอธิการบดี โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร. วิชิต หล่อจีระชูณหกุล รองศาสตราจารย์ ดร. อนุมงคล ศิริเวชิน และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แสงวุฒิ รัตนมงคลมาศ เป็นรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายกิจกรรมพิเศษ ตามลำดับ ฝ่ายบริหารคังกล่าวทั้งสี่ได้ทำการสนับสนุนการเบิกสอนปริญญาเอก สาขาวิชานบริหารศาสตร์อย่างจริงจัง จึงอาจกล่าวว่าปริญญาเอกสาขาพัฒนบริหารศาสตร์ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีโดยความร่วมมือและการเสียสละจากคณะกรรมการทุกคน ในขณะรัฐประศาสนศาสตร์ทั้งในยศตั้งและบั้นปลาย คณะกรรมการรัฐประศาสนศาสตร์ทุกคน อธิการบดีในบั้นปลาย รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยา สุวรรณะชัย และรวมตลอดถึงศาสตราจารย์ ดร. ไฟบูลย์ เอื้อทวีกุล ซึ่งเป็นอธิการบดีคนแรกที่เห็นด้วยกับการเบิกสอนปริญญาเอกชั้นในสถาบันบังคับพัฒนบริหารศาสตร์

ความแตกต่างของ “พัฒนบริหารศาสตร์” กับ “รัฐประศาสนศาสตร์”

เนื่องจากปริญญาเอกสาขาพัฒนบริหารศาสตร์มีชื่อแตกต่างไปจากปริญญาเอกสาขารัฐประศาสนศาสตร์ จึงอาจเข้าใจได้ว่าปริญญาทั้งสองมีลักษณะที่แตกต่างกันเหมือน

กับเป็นปริญญาที่ทางสาขา เช่น รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ หรือสังคมวิทยา และมนุษยวิทยา ความจริง “พัฒนบริหารศาสตร์” หรือ “การบริหารการพัฒนา” อาจถือได้ว่าเป็นสาขานึงของรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งหมายความว่าความรู้ในรัฐประศาสนศาสตร์สามารถนำมาใช้ในพัฒนบริหารศาสตร์ได้ ในด้านประเทคโนโลยีก็เช่นสามารถศึกษาปริญญาเอกทางรัฐประศาสนศาสตร์โดยเลือกสาขาวิชาเอกเป็นพัฒนบริหารศาสตร์ ในทางปฏิบัติ ผู้ที่ศึกษาปริญญาดังกล่าวจะเรียนรัฐประศาสนศาสตร์เป็นส่วนใหญ่เลือกเรียนรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสังคมวิทยาที่สอดคล้องกับการพัฒนา เนื้อหาของหลักสูตรจะศึกษาเรื่องการพัฒนา แต่จะเน้นหนักในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารเพื่อบรรลุเป้าหมายของ การพัฒนา ผู้ได้รับปริญญा�ดังกล่าว ก็คือนักรัฐประศาสนศาสตร์ แต่สนใจการศึกษา “การบริหารการพัฒนา” เป็นพิเศษ กล่าวโดยสรุป “การบริหารการพัฒนา” หรือ “พัฒนบริหารศาสตร์” ก็คือสาขาวิชาหนึ่งของรัฐประศาสนศาสตร์ มีฐานะเช่นเดียวกับ วิชาการบริหารงานบุคคล การบริหารองค์การ หรือการบริหารงานคลัง เป็นอาทิ

สาเหตุที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์เปิดสอนปริญญาเอกสาขาวิชาพัฒนบริหารศาสตร์แทนที่จะเป็นปริญญาเอกสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ เพราะนักศึกษาในโครงการนั้นมีความรู้รัฐประศาสนศาสตร์ระดับปริญญาโทอยู่แล้ว ในกรณีผู้ที่ไม่ได้ปริญญาโททางรัฐประศาสนศาสตร์ก็ต้องศึกษาวิชาบังคับตามหลักสูตรปริญญาโททางรัฐประศาสนศาสตร์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ก่อน โดยนัยกังกล่าว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์จึงเห็นว่า ในระดับปริญญาเอกควรจะเน้นการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารการพัฒนามากกว่า อายุโรงเรียน แม้พัฒนบริหารศาสตร์จะเป็นสาขานึงของรัฐประศาสนศาสตร์ แท้ก็มีจุดสนใจที่แตกต่างกับรัฐประศาสนศาสตร์ในรายละเอียด บางประการ เป็นทันท่วง การบริหารรัฐกิจ (public administration) มีวัตถุประสงค์ที่จะสนองตอบต่อการมีเสถียรภาพและความมั่นคงของสังคม เช่น การบริหาร เพื่อรักษาไว้ซึ่งภูมิประเทศและความสงบเรียบร้อยหรือการให้บริการสาธารณะทั่วๆไป แท้การบริหาร

การพัฒนาจะดำเนินต่อไปที่การบริหารและนរรยาการให้สอดคล้องกับบُญญาของ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมากกว่า เพราะฉะนั้น การบริหารการพัฒนาจึงมีความหมายรวมถึงหน่วยงานทางราชการหรือกระบวนการของการของรัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนา เป็นการจัดกลไกของรัฐวิทยาการเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยว กับการพัฒนา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ซึ่งก็คือ การปรับตัวของระบบราชการเพื่อสนองความต้องการท้องการของประชาชนในด้าน การพัฒนา กล่าวอีกนัยหนึ่งการบริหารพัฒนา ก็คือ การบริหารนโยบายแผนงานและ โครงการให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนา² ข้อแตกต่างที่สำคัญอีกข้อหนึ่งก็คือการบริหาร รัฐกิจ เน้นเรื่องภายในขององค์การเป็นสำคัญ แม้ว่ารัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบัน จะชี้ให้เห็นความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างภายในและภายนอกระบบขององค์การ การบริหารรัฐกิจยังคงให้ความสำคัญเกี่ยวกับการบริหารภายในองค์กรมากกว่า (internal administration) ตรงกันข้าม การบริหารการพัฒนาจะสนใจสิ่งแวดล้อมขององค์กรมาก กว่าเรื่องภายในองค์การ ตัวอย่างเช่น หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง บริษัทธุรกิจเอกชน หรือประชาชนผู้รับบริการ ซึ่งเป็นส่วนที่อยู่นอกองค์การ แต่ความสำคัญของการพัฒนา ยังกว่าส่วนอื่น ๆ ที่อยู่ภายในขององค์การ ในทัศนะของการบริหารการพัฒนาจะต้อง ดึงหน่วยงานเหล่านี้ให้มาสนับสนุนระบบบริหารเพื่อบรรลุเป้าหมายของการพัฒนา โดยเหตุนี้ จึงมีผู้กล่าวกันว่า การบริหารการพัฒนา ก็คือการบริหารที่สัมพันธ์กันเรื่องที่อยู่ นอกองค์การ (external administration)³ นักบริหารการพัฒนาจึงควรจะมีโลกทัศน์และ ทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารในความหมายที่กว้าง สนใจการบริหารในระดับมหภาคมีความ เข้าใจเกี่ยวกับผลวัตรของกระบวนการพัฒนา และมีหน้าที่ในการช่วยให้เกิดการเปลี่ยน แปลงให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนา กล่าวโดยสรุปว่านักศึกษาจะต้องมีพื้นความรู้ทาง

2. George Gant, *Development Administration : Concepts, Goals, Methods* Wisconsin : University of Wisconsin Press, 1979), p. 20.

3. Ibid., p. 22

รัฐประศาสนศาสตร์ เพราะรัฐประศาสนศาสตร์เป็นวิชาพื้นฐานของการบริหารการพัฒนา ในระดับปริญญาเอกซึ่งเป็นการเน้นวิชาที่เกี่ยวกับการพัฒนาและการนำความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์มาใช้บริหารเพื่อบรรลุเป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งเท่ากับเป็นการศึกษาการบริหารในส่วนที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นปริญญาที่แทรกตัวอยู่ในปริญญาเอกทางการพัฒนา (D. Phil. in development studies) ซึ่งเน้นเรื่องการพัฒนาเป็นสำคัญ ดังเช่นที่มีการสอนที่มหาวิทยาลัย Sussex ในประเทศอังกฤษ เป็นต้น

นอกจากจุดสนใจที่มีลักษณะแตกต่างกันระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์และพัฒนาบริหารศาสตร์ทั้งได้กล่าวมาข้างต้น อาจทำให้สังสัยได้ว่าปริญญาโทและปริญญาเอก มีลักษณะที่แตกต่างกันอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการเรียนการสอนจะเป็นไปได้ใหม่ว่าการเรียนปริญญาเอกก็คือการเรียนเพิ่มจากปริญญาโทเป็นบางวิชา นอกจากนั้นหน้าที่และคุณภูมิปัญญาที่ทางสถาบันบัณฑิติกพัฒนาบริหารศาสตร์จะผลิตไปปฏิบัติหน้าที่ที่มีความแตกต่างกันอย่างไร ? งานที่คุณภูมิปัญญาที่จะปฏิบัติจำเป็นตัวยหรือที่จะต้องใช้ความรู้ดึงขึ้นปริญญาเอก เว่องนี้คือชิ้นเปลือก ปริญญาโททางรัฐประศาสนศาสตร์ของสถาบันบัณฑิติกพัฒนาบริหารศาสตร์มีวัตถุประสงค์ผลิตมหาบัณฑิตไปทำงานในระบบราชการ และรัฐวิสาหกิจ เป็นปริญญาที่เน้นการบริหารรัฐกิจทั่วไป โดยเห็นว่าการบริหาร มีลักษณะเป็นวิชาชีพแขนงหนึ่ง เป็นวิชาชีพในความหมายที่กว้าง กล่าวคือผู้ที่มีความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์สามารถจะปฏิบัติงานได้ดีกว่าผู้ที่ไม่ได้ศึกษามา เช่น บุคลากร นักวางแผน นักวิเคราะห์นโยบายเป็นอาชีพที่กองศึกษามาโดยเฉพาะ ปริญญาโททั้งกลุ่มนี้ จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะผลิตทั้งเจ้าหน้าที่สายงานหลักและฝ่ายงานช่วยอำนวยการ จะเห็นได้ว่า หลักสูตรมุ่งผลิตเจ้าหน้าที่สายงานหลักในกิจกรรมที่สำคัญ เช่นการบริหารงานทั่วๆ ชุมชนเมือง และชุมชนชนบท และเจ้าหน้าที่ฝ่ายงานช่วยอำนวยการ เช่น ผู้เชี่ยวชาญทางค้านของค์การ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงานกลัง นโยบายสาธารณะและการบริหารโครงการ เป็นแนวกรรศึกษาที่เน้นการปฏิบัติเป็นสำคัญ โดยเหตุนี้

นักศึกษาจะเลือกเขียนวิทยานิพนธ์หรือไม่ก็ได้เป็นความสมัครใจของนักศึกษามากกว่า เพราะเมื่อถ้าเรื่องการศึกษาแล้ว นักศึกษาส่วนใหญ่จะทำหน้าที่เป็นนักปฏิบัติการมากกว่า จะเป็นนักวิชาการหรืออาจารย์ในมหาวิทยาลัย การเรียนจำนวนวิชาให้มากขึ้นจึงมีประโยชน์มากกว่าการเขียนวิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นภารกิจของนักวิชาการมากกว่า

ส่วนปริญญาเอกสาขาพัฒนบริหารศาสตร์มีวัตถุประสงค์ที่จะผลิตอาจารย์ที่สอนในระดับมหาวิทยาลัย นักวิชาการระดับสูงในระบบราชการและรัฐวิสาหกิจที่ต้องการความรู้ที่สูงกว่าระดับปริญญาโท ดังนั้นปริญญาเอกจึงให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาในด้านทฤษฎี ระเบียบวิธีการศึกษา และการเพิ่มองค์ความรู้ เป็นปริญญาที่เน้นจุดสนใจเรื่องการบริหารเพื่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นจุดสนใจที่แตกต่างจากระดับปริญญาโท นอกจากจะมีพื้นความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ นักศึกษาในระดับปริญญาเอกมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและการบริหารการพัฒนา นักศึกษาที่สำเร็จจะมีความสามารถในการ conceptualization สร้างทฤษฎี สะสมองค์ความรู้ในประเทศไทยเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในต่างประเทศเพื่อการบรรลุการเป็นทฤษฎีที่แท้จริง มีความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประยุกต์ใช้ จึงสรุปได้ว่า สาระเนื้อหาของวิชาการและผลผลิตของปริญญาแห่งสองระดับมีลักษณะที่แตกต่างกันแม้ว่าพัฒนบริหารศาสตร์จะเป็นสาขาหนึ่งของรัฐประศาสนศาสตร์ก็ตาม

เนื้อหาของหลักสูตร

โครงสร้างของหลักสูตรปริญญาเอกสาขาพัฒนบริหารศาสตร์อาจแบ่งออกได้โดย ดังเชิงดังนี้คือ :

จำนวนหน่วยกิตภาควิชาหลักอย่างน้อย	9	หน่วยกิต
จำนวนหน่วยกิตภาควิชาระเบียบวิธี	9	"
จำนวนหน่วยกิตสาขาวิชาเอกอย่างน้อย	15	"

จำนวนหน่วยกิตสาขาวิชาของอย่างน้อย

30 หน่วยกิต

รวมหน่วยกิตตลอดหลักสูตร

80 หน่วยกิต

โครงสร้างของหลักสูตรทั้งกล่าวข้างต้น เป็นจำนวนหน่วยกิตที่กำหนดไว้ต่อสุ่มสำหรับผู้ที่มีพื้นความรู้ปริญญาโททางรัฐประศาสนศาสตร์จากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ หรือผู้ที่มีพื้นความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่ไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางรัฐประศาสนศาสตร์ ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ผู้ที่สำเร็จปริญญาโทในสาขาอื่น ๆ จะต้องศึกษาจำนวนหน่วยกิตมากกว่าที่ได้กำหนดไว้ข้างต้น ทั้งนี้โดยคำแนะนำของคณะกรรมการโครงการปริญญาเอกสาขาพัฒนบริหารศาสตร์

จะเห็นได้ว่า โครงสร้างของหลักสูตรได้กำหนดให้ นักศึกษามีพื้นความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ในระดับปริญญาโทมาแล้ว การศึกษาในระดับปริญญาเอกจึงเป็นการศึกษาที่มุ่งไปในเรื่องของการพัฒนา การบริหารการพัฒนา และความรู้ในสาขาวิชาเอกและรอง ซึ่งเป็นสาขาวิชาทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่เกี่ยวพันกับการบริหารการพัฒนา ภาควิชาหลักเป็นการให้ความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาและการบริหารการพัฒนา ตัวอย่างเช่น วิชาแนวความคิดว่าด้วยการพัฒนา การพัฒนาการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ นโยบาย และการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และการพัฒนาสังคม เป็นกลุ่มวิชาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของระบบบริหาร วิชาเหล่านี้มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะเป็นพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแล้ว ยังเป็นแนวทางการศึกษาสิ่งแวดล้อมของระบบราชการไทย เป็นข้อกำหนดของระบบที่จะต้องสนองตอบ สำรวจวิชาการบริหารการพัฒนา การวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ และทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นกลุ่มวิชาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนา เพื่อเป็นแนวให้การศึกษาให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมของระบบซึ่งมีลักษณะเป็นการพัฒนา อาจสรุปได้ว่า ผู้ที่เรียนภาควิชาหลักดังกล่าว รวมกับพื้นความรู้ปริญญาโททางรัฐประศาสนศาสตร์ มีความรู้เพียงพอที่จะเข้าใจเรื่องของการพัฒนา และการบริหารการพัฒนา

นอกจากนี้มีภาคระเบียบวิจัยที่นักศึกษาทุกคนต้องศึกษา เช่น ชีว์กำหนดกว่า นักศึกษาจะต้องมีความรู้ของระเบียบวิธีการศึกษาไม่น้อยไปกว่าปริญญาโททางรัฐประศาสนศาสตร์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ในระดับปริญญาเอกให้ศึกษาเพิ่มอีก 3 วิชา เป็นอย่างน้อย ซึ่งได้แก่วิชาพื้นฐานในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูล และสัมมนาการวิจัยทางสังคมศาสตร์ จะเห็นได้ว่าวิชาในกลุ่มระเบียบวิธีการศึกษามี ลักษณะแตกต่างกันระหว่างคับปริญญาโทซึ่งเป็นระเบียบวิธีการศึกษาของรัฐประศาสนศาสตร์ (เช่น วิธีดำเนินการทางสถิติสำหรับการบริหารรัฐกิจ การวิจัยดำเนินงานสำหรับการบริหารรัฐกิจ ระเบียบวิธีการวิจัยเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์) ส่วนในระดับปริญญาเอก จะเน้นหนักในเรื่องของสังคมศาสตร์ และระเบียบวิธีการศึกษาที่ไม่ได้ครอบคลุมในระดับปริญญาโท อย่างไรก็ตาม ถ้ารวมวิชาการวิจัยในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกเข้าด้วยกัน นักศึกษาจะมีพื้นความรู้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการบริหารการพัฒนามีความสามารถในการมองปัญหาเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์และการบริหารการพัฒนา มีความรู้ทางวิจัยที่จะเพิ่มองค์ความรู้ และมีเทคโนโลยีเพียงพอที่จะศึกษาของการหมายการที่ดีกว่า (prescription) สามารถวิจัยศึกษาหัวในແນ່ເຊີງປົມານ ແລະເຊີງຄຸນກາພ ເປັນອາຫິ

นอกจากนี้ นักศึกษาจะต้องเลือกเรียนสาขาวิชาเอกหนึ่งสาขา และสาขาวิชารองอีกสองสาขา ในสี่สาขาวิชาดังนี้ : นโยบายสาธารณะ การพัฒนาระบบบริหาร การบริหารการพัฒนาชุมชนเมือง และการบริหารการพัฒนาชนบท อาจมีผู้สนใจว่า สาขา วิชาดังกล่าวทั้งสี่มีความสำคัญอย่างไรกับวิชาพัฒนบริหารศาสตร์ อาจคิดไปໄວ້ມีเพียงสี่สาขาวิชาเท่านั้นหรือที่เกี่ยวพันกับการบริหารพัฒนา เรื่องนี้อธิบายได้ดังนี้ การแบ่งออกเป็นสี่สาขาวิชา ก็โดยมีการพิจารณาว่า สาขาวิชานโยบายสาธารณะและสาขาวิชาการพัฒนาระบบการบริหารเป็นสาขาวิชาที่มีวัตถุประสงค์จะให้ความรู้ทางการบริหารทั่วไป อีกทั้งสองสาขาวิชานี้ยังมีประโยชน์สำหรับการบริหารการพัฒนาด้วย นโยบายสาธารณะที่สำคัญ อยู่ในเบื้องหลังของการบริหารการพัฒนา กระบวนการของนโยบายสาธารณะ

จะเกี่ยวพันกับแผนงานและการบริหารโครงการ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการบริหารการพัฒนา ก็คือการนำนโยบาย แผนงานและโครงการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ เทคนิคการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะก็สามารถที่นำไปใช้ในการบริหารโครงการได้ สำหรับสาขาวิชา การพัฒนาระบบบริหารก็เป็นสาขาวิชาที่นำไปใช้ในการวิเคราะห์การบริหารการพัฒนา ให้ทั้งสิ้น ให้ความรู้เกี่ยวกับระบบราชการไทย พฤติกรรมการบริหารของไทย การบริหารความชัดเจน ทฤษฎีองค์กรชั้นสูง การปฏิรูประบบบริหาร และบทบาทของนักบริหาร การพัฒนา เป็นก้ามุ่นวิชาที่ให้ความรู้เพื่อบรรลุเป้าหมายของการบริหารการพัฒนา อีก ประการหนึ่ง สาขาวิชาถูกกล่าวทั้งสองมุ่งที่จะผลิตนักศึกษาเพื่อไปปฏิบัติงาน เป็นนักวิชาการในฝ่ายงาน ช่วยอำนวยการของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ซึ่งต้องการนักวิชาการที่มี ความรู้ในการวิเคราะห์นโยบาย แผนงาน และโครงการ (สาขาวิชาการบริหารโครงการ ได้มีการสอนในระดับปริญญาโทแล้ว) และสาขาวิชาการพัฒนาระบบบริหารก็เป็นสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปและการปรับปรุงระบบบริหารเป็นส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนา เป็นปัญหาที่สำคัญของระบบราชการไทย นอกจากนี้มหาวิทยาลัยท่อง ๆ มีความต้องการจะ รับอาจารย์ที่มีความรู้ในสาขาวิชานโยบายสาธารณะและการพัฒนาระบบบริหารอีกเป็น จำนวนมาก ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่หาศึกษาได้ยากในต่างประเทศ ประกอบกับปัจจุบัน คังกล่าวได้เน้นการศึกษาเกี่ยวกับประเทศไทย ปริญญาเอกสาขานี้จึงมีเอกภาพในเค้าของ มันเองอย่างเห็นได้ชัด

นอกจากจะผลิตคนไปเป็นนักวิชาการเพื่อรับผิดชอบงานฝ่ายช่วยอำนวยการ แล้ว วัตถุประสงค์อีกประการหนึ่งของหลักสูตรก็มุ่งที่จะผลิตคนไปทำงานในสายงานหลัก (line officer) ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสายงานที่เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ ที่สำคัญ ๆ (substantive areas) เช่น การบริหารการพัฒนาชุมชนเมือง การบริหารการพัฒนาชนบท การผลิตคุณภูมิปักษ์ที่ต้องมีความรู้ในสายงานหลัก เป็นแนวใหม่ของการศึกษารัฐประศาสน- ศาสตร์ในบ้านเรือน เพื่ออบรมมหาวิทยาลักษณะแห่งในต่างประเทศ ต้องการจะผลิตนักรัฐ-

ประศาสตร์ที่มีความรู้ใน substantive areas เช่น การสาธารณสุข การพัฒนาชนบท การพัฒนาชุมชนเมือง การเกษตร การแรงงานฯลฯ เพื่อไปดำเนินการตามภารกิจที่มีความรู้ในสาขาวิชาอื่นให้มาเรียนวิชาระบประศาสนศาสตร์ เป็นภารกิจที่สำคัญของคณะรัฐประศาสนศาสตร์ ที่จะให้ความรู้รับประศาสนศาสตร์กับนักวิชาการอื่น ๆ เช่น แพทย์ วิศวกร นักการเกษตร นักศึกษาฯลฯ เพราะคนในทุกอาชีพหลังจากปฏิบัติราชการมาระยะหนึ่งก็อาจจะหันมาดำเนินการตามภารกิจที่มีความรู้ในสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวกับอาชีพนั้นๆ แต่ก็ต้องมีความรู้ในสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญทางนักบริหาร ที่คุณภาพของวิชาชีพที่เกี่ยวกับอาชีพนั้นๆ ซึ่งเป็นการมองนักบริหารโดยใช้ทักษะและทักษะทางวิชาชีพที่มีความเชี่ยวชาญทางนักบริหาร ที่จะสามารถมองนักบริหารที่ผิดไปจากความเป็นจริง นักบริหารควรจะมองนักบริหารในฐานะไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญหากแต่มองนักบริหารในลักษณะที่กว้างเหมือนกับนักที่บินอยู่ในฟ้าสูงจะเห็นภาพทั้งหมด การที่จะมองอะไรได้กว้างจำเป็นจะต้องมีความรู้ทางการบริหารและสังคมศาสตร์อื่น ๆ ความนัยทั้งกล่าวสาขาวิชาการบริหารการพัฒนาชุมชนเมือง และสาขาวิชาการบริหารการพัฒนาชนบท นอกจากจะเป็น substantive areas แล้ว ยังอาจถือได้ว่าเป็น sectoral development ในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาด้วย

อันที่จริง คณะรัฐประศาสนศาสตร์มีโครงการจะเปิดสอนสาขาวิชาอื่น ๆ เกี่ยวกับ sectoral development อีกหลายสาขา อาทิ เช่น สาขาวิชาบริหารงานสาธารณสุข และสาขาวิชาการบริหารการศึกษา แต่เนื่องจากทางคณะยังขาดแคลนอาจารย์ในสาขาวิชาดังกล่าว ในอนาคตสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์อาจจะเปิดสอนสาขาวิชาเหล่านี้ เมื่อมีอาจารย์ประจำในสาขาวิชาเหล่านี้เพียงพอ หรืออาจจะทำความคุกคามกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เช่น มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์ไว้ก่อนเพื่อร่วมกันสอน หรือให้นักศึกษาโครงการปริญญาเอกสาขาวิชาพัฒนาบริหารศาสตร์ ไปเรียนสาขาวิชาเหล่านี้ในมหาวิทยาลัยอื่น แล้วโอนหน่วยกิตมายังสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ก็ย่อมอยู่ในสภาพที่จะกระทำได้เมื่อถึงเวลาอันสมควร

ดังนั้น การก่อตัวทีมโครงสร้างของหลักสูตรนี้จะสมบูรณ์ไม่ได้หากไม่ได้ก่อตัว ถึงเรื่องวิทยานิพนธ์ซึ่งมีกำหนดถึง 30 หน่วยกิต ลักษณะที่พิเศษอันหนึ่งของวิทยานิพนธ์ ในโครงการนี้คือ จะต้องเขียนเรื่องที่เกี่ยวกับประเทศไทยและเขียนเป็นภาษาอังกฤษ พื้นฐานแล้วรู้สึกขาดๆ ขาดๆ ก็ ขอบอกในลักษณะที่ว่า ให้เขียนเรื่องที่เกี่ยวกับประเทศไทย แต่ให้เขียนเป็นภาษาอังกฤษ ก่อตัวคือ กลุ่มหลักสูตรมีการเรียนการสอนเป็นภาษาไทย แต่มาบังคับให้นักศึกษาเขียนวิทยานิพนธ์เป็นภาษาอังกฤษ ทำนองเขียนกราฟขึ้นกูเข้า อาจเป็นอุปสรรคของนักศึกษาที่จะเขียนวิทยานิพนธ์ให้ลึกซึ้งก็ได้ เรื่องนี้สถาบันบัณฑิต พัฒนาบริหารศาสตร์เห็นว่านักศึกษาที่ศึกษาในโครงการนี้ จะต้องฝ่าฝืนการทดสอบภาษา อังกฤษ และทดสอบเวลาที่ศึกษาที่มีการอ่านฟาราที่เป็นภาษาอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ จึงนำ จดเขียนวิทยานิพนธ์ที่เป็นภาษาอังกฤษได้ ประโยชน์ของการมีวิทยานิพนธ์ที่เป็นภาษา อังกฤษก็คือจะได้มีการแลกเปลี่ยนกับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศ อาเซียน เป็นก้าวแรกที่จะนำไปสู่การสอนเป็นภาษาอังกฤษทั้งโครงการ

ก่อนจะเขียนวิทยานิพนธ์ นักศึกษาจะต้องสอบคุณสมบัติ (qualifying examination) หลังจากที่นักศึกษาได้ลงทะเบียนมาแล้วไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต โดยความเห็น ชอบของคณะกรรมการโครงการปริญญาพัฒนาบริหารศาสตร์ทุกภูมิภาค ในกรณีที่สอบ ไม่ผ่านให้พั้นสภาพการเป็นนักศึกษาโดยไม่ให้มีการสอบแก้ตัว หลังจากที่นักศึกษาสอบ ผ่านการสอบคุณสมบัติ นักศึกษาจะต้องสอบประมวลความรู้ (preliminary examination) ซึ่งจะกระทำได้เมื่อนักศึกษาผ่านการเรียนในสาขาวิชาทั้งๆ มีจำนวนหน่วยกิตครบถ้วน และผ่านการสอบคุณสมบัติมาแล้ว การสอบประมวลความรู้จะกระทำการได้ไม่เกินสองครั้ง นักศึกษาที่สอบตกในครั้งที่สอง จะพั้นสภาพการเป็นนักศึกษา นอกจากนั้นนักศึกษาจะ ต้องมีความรู้ภาษาท่องประเทศโดยไม่นับหน่วยกิต 1 ภาษา และผ่านการสอบของสถาบัน บัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์

โดยสรุป หลักสูตรปริญญาเอกสาขาวิชาพัฒนาบริหารศาสตร์มีวัตถุประสงค์จะผลิต ผู้ที่มีความรู้ทางการบริหารการพัฒนา ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ทางสังคมศาสตร์ในแนวของ

สหวิทยาการเน้นความรู้ในประเทศไทย ปริญญาคังก์ล่าวว่า จึงเป็นปริญญาที่มีเอกภาพ มีลักษณะแตกต่างกับปริญญาของอื่น ๆ ในต่างประเทศ ผู้เขียนหวังว่าในอนาคต สถาบัน-บัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์จะมีโอกาสผลิตดุษฎีบัณฑิตที่มีคุณภาพไม่ต้อกไปกว่าดุษฎีบัณฑิตในต่างประเทศ และเป็นดุษฎีบัณฑิตที่มีความรู้เกี่ยวกับประเทศไทยเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้กับนักศึกษาที่มีความต้องการจะศึกษาในระดับปริญญาเอก โดยไม่จำเป็นจะต้องไปศึกษาต่อต่างประเทศ เป็นการประหยัดงบประมาณให้กับประเทศไทยได้เป็นอย่างดีและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการพัฒนาระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย

อุทัย เดชาธิเชียร